

POSTANOWIENIE

26 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska

na posiedzeniu niejawnym 26 marca 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa J.M.

przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.

o ustalenie i zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku

z 5 sierpnia 2022 r., V ACa 407/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda koszty postępowania kasacyjnego w kwocie 2700 (dwa tysiące siedemset) zł z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 2 marca 2022 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku ustalił, że bliżej opisana umowa o kredyt hipoteczny waloryzowany kursem CHF zawarta 4 lipca 2008 r. przez Bankiem S. A. z siedzibą w W. (poprzednika prawnego pozwanego) z powodem J.M. jest nieważna (pkt I), zasądził od pozwanego Bank S.A. z siedzibą w W. na rzecz powoda kwoty: 55 253,86 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie

liczonym od kwoty 49 920,60 zł od 24 września 2018 r. do dnia zapłaty i od kwoty 5 333,26 zł od 8 marca 2021 r. do dnia zapłaty, oraz 24 975,19 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od kwoty 23 195,10 CHF od 19 lutego 2020 r. do dnia zapłaty i od kwoty 1780,09 CHF od 8 marca 2021 r. do dnia zapłaty (pkt II); oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt III.) oraz orzekł o kosztach postępowania (pkt IV). Po rozpoznaniu apelacji obu stron, Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z 5 sierpnia 2022 r. zmienił zaskarżony wyrok o tyle tylko, że w punkcie III. zasądził od pozwanego na rzecz powoda dalszą kwotę 1 015,60 CHF z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 8 marca 2021 r. do dnia zapłaty, oddalił apelację powoda w pozostałej części, oddalił apelację pozwanego w całości i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego. Pozwany wniósł skargę kasacyjną, opierając wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania na przyczynach kasacyjnych objętych art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia przysługującym od prawomocnych orzeczeń sądu drugiej instancji, służącym ochronie interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni i stosowania prawa, wkład Sądu Najwyższego w rozwój orzecznictwa i nauki prawa oraz eliminowanie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu nieważnym lub orzeczeń oczywiście niezgodnych z prawem. Stosownie do 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania w razie wykazania przez stronę, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Z punktu widzenia funkcji oraz założeń skargi kasacyjnej jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia, rolą „przedsądu” jest wstępna selekcja skarg pod kątem spełniania wymienionych wyżej kryteriów (przyczyn kasacyjnych) kwalifikujących skargę do jej przedstawienia Sądowi Najwyższemu w celu merytorycznego rozpoznania.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący podniósł, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne dotyczące kwestii, czy wobec umożliwienia kredytobiorcom posiadającym kredyty denominowane lub

indeksowane do waluty innej niż waluta polska dokonywania spłaty rat kapitałowo-odsetkowych oraz dokonania przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie na podstawie art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, uzasadnione jest przyjęcie, że kredyty denominowane lub indeksowane do waluty innej niż waluta polska są kredytami udzielonymi w złotych polskich, skoro dokonanie przez kredytobiorcę spłaty raty kapitałowo-odsetkowej albo dokonanie przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w walucie, do której denominowany lub indeksowany jest kredyt, prowadzi do skutecznego spełnienia świadczenia wynikającego ze stosunku zobowiązaniowego w postaci umowy kredytu oraz zaspokojenia kredytodawcy jako wierzyciela bez konieczności dokonywania jakichkolwiek przeliczeń bądź innych operacji walutowych w stosunku do wpłacanych przez kredytobiorcę środków w walucie innej, niż waluta krajowa.

Kolejne zagadnienie prawne związane z wykładnią art. 385¹ § 1 zd. drugie k.c. w związku z art. 4 ust. 2 Dyrektywy 93/13 z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz. UE L nr 95, s. 29; dalej: „Dyrektywa 93/13”) oraz art. 385² § 2 k.c. w związku z motywem dwudziestym pierwszym Dyrektywy 93/13 dotyczy kwestii, czy w przypadku uznania w wyniku kontroli incydentalnej obecnych w umowie o kredyt indeksowany kursem waluty obcej klauzul spreadowych nieokreślających głównego przedmiotu umowy, za niedozwolone (nieuczciwe) warunki umowne, prawidłowe jest przyjęcie nieważności całej umowy, skoro klauzule ryzyka walutowego, określające - zgodnie z jednolitym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej - główny przedmiot tej umowy, nie stanowią niedozwolonych (nieuczciwych) warunków umownych.

Według skarżącego potrzeba wykładni dotyczy przepisów art. 4 ust. 2 Dyrektywy 93/13, art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13, art. 65 k.c., art. 354 k.c., art. 358 § 2 k.c., art. 385¹ § 1 i 2 k.c., art. 385² k.c. oraz art. 69 ust. 3 Prawa bankowego i dotyczy kwestii, czy wobec wyodrębnienia w konstrukcji umowy kredytu hipotecznego indeksowanego kursem waluty obcej klauzul ryzyka walutowego oraz klauzul spreadowych. oraz wobec ustalenia, że klauzule ryzyka walutowego określają główny przedmiot umowy kredytu, a tym samym wchodzi w zakres

stosowania art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. i nie są poddawane ocenie przez pryzmat nieuczciwego (niedozwolonego) charakteru tych klauzul, przy uprzednim stwierdzeniu przez sąd przeprowadzający badanie, że zostały one w konkretnej umowie kredytowej sporządzone przez przedsiębiorcę w jasny i zrozumiały sposób (zostały sformułowane w sposób jednoznaczny), w razie jednoczesnego ustalenia przez ten sąd, że obecne w umowie klauzule spreadowe stanowią nieuczciwe (niedozwolone) warunki umowne, sąd: władny jest wyeliminować z łączącej strony umowy o kredyt indeksowany zarówno klauzule ryzyka walutowego, jak i klauzule spreadowe, pozbawiając tym samym umowę jej indeksowanego charakteru, w konsekwencji stwierdzając jej nieważność w całości, zaś w przypadku odpowiedzi negatywnej, czy władny jest odwołać się w miejsce uznanych za nieuczciwe postanowień umownych do: bezwzględnie obowiązującej i bezpośrednio stosowanej normy prawa krajowego w postaci art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, albo wykładni oświadczeń woli stron stosunku umownego w myśl art. 65 k.c., albo przepisu prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym w postaci art. 358 § 2 k.c., mając na względzie realizację celu Dyrektywy 93/13.

Potrzeba wykładni przepisów prawnych dotyczy także przepisów art. 4 ust. 2 Dyrektywy 93/13 oraz art. 385¹ i art. 385² k.c., sprowadzającej się do odpowiedzi na pytania: w jaki sposób winny zostać sformułowane postanowienia wprowadzające do umowy ryzyko walutowe, by można je było uznać za wyrażone w sposób jasny i przejrzysty (jednoznaczny - w rozumieniu art. 385¹ k.c. oraz jakie informacje o zagrożeniach (ryzykach) związanych z zawarciem kredytu indeksację kredytu kursem waluty obcej winny zostać przekazane konsumentowi przed zawarciem umowy, mając na uwadze brak możliwości skutecznego przewidywania przyszłych kursów walut, treść przepisów obowiązujących w chwili zawierania umowy oraz ówczesne orzecznictwo;

Według skarżącego, potrzeba wykładni dotyczy także art. 189 k.p.c. odnośnie do występowania interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy kredytu.

W nawiązaniu do tak sformułowanych przyczyn kasacyjnych należy przypomnieć, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1

k.p.c. jest problem nowy i dotychczas niewyjaśniony, dotyczący ważnego abstrakcyjnego zagadnienia jurydycznego, którego rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy przy okazji rozpoznania skargi kasacyjnej przyczyni się do rozwoju prawa i orzecznictwa oraz będzie miało znaczenie nie tylko dla tej konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także dla innych podobnych spraw. Skarżący powinien sformułować to zagadnienie w sposób przyjęty przy przedstawianiu przez sąd powszechny zagadnienia prawnego do rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy; przedstawić pogłębiony wywód prawny uzasadniający zgłoszone wątpliwości, wykazać zasadność preferowanego sposobu jego rozstrzygnięcia, a także wadliwość rozwiązania przez Sąd drugiej instancji postawionego problemu prawnego w sposób rzutujący na wynik sprawy. We wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, pozwany powołał się także na potrzebę dokonania wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości prawne i wywołujące rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Przez wskazaną wyżej rozbieżność należy rozumieć brak zgodności rozstrzygnięć w sprawach o takich samych lub bardzo podobnych stanach faktycznych, w których mają zastosowanie te same przepisy, wykładane lub stosowane w sposób prowadzący do odmiennych - zróżnicowanych albo sprzecznych - orzeczeń albo decyzji procesowych. Wskazując na tę przyczynę kasacyjną, skarżący powinien opisać, na czym polega trudność w interpretacji określonych przepisów prowadząca do niepożądanego wyżej stanu oraz zilustrować swoje twierdzenia przykładami takich rozbieżnych rozstrzygnięć.

Problematyka prawna dotycząca konsekwencji uznania za niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.) postanowień umów kredytu indeksowanego (waloryzowanego) kursem waluty obcej lub denominowanego do waluty obcej jest już przedmiotem licznych wyroków i uchwał Sądu Najwyższego. W orzecznictwie utrwaliło się stanowisko, że mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, który pozostawia bankowi swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, a klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści i przez to pozwala na pełną swobodę decyzyjną przedsiębiorcy w kwestii bardzo istotnej dla konsumenta, dotyczącej kosztów kredytu, jest klauzulą niedozwoloną w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego

z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, Nr 11, poz. 134; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18 oraz z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, Nr 2, poz. 20).

W obecnym orzecznictwie Sądu Najwyższego przeważa także stanowisko (po początkowym okresie dominacji stanowiska przeciwnego), że zastrzeżone w umowie kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej klauzule kształtujące mechanizm indeksacji, określają główne świadczenie kredytobiorcy w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 4 kwietnia 2019 r., I CSK 159/17, z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, z 21 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21 oraz z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22). Na takim stanowisku stoi też TSUE dokonując wykładni art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 (zob. np. wyroki: z 20 września 2017 r., C-186/16, Ruxandra Paula Andriuc i in. przeciwko Banca Românească SA, C-260/18, Kamil Dziubak i Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG). Zgodnie z art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. postanowienia określające główne świadczenia stron nie podlegają kontroli pod kątem ich abuzywności, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Interpretując art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13, z którego wywodzi się to rozwiązanie, TSUE uznał, że postanowienia umowne są wyrażone prostym i zrozumiałym językiem, gdy umowa przedstawia w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu, do którego odnosi się dane postanowienie, umożliwiając konsumentowi orientację, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, co do wpływających dla niego z tej umowy konsekwencji ekonomicznych (zob. wyrok z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, Árpád Kásler i Hajnalka Káslerné Rábai przeciwko OTP Jelzálogbank Zrt.; podobnie wyrok TSUE z 20 września 2017 r., C-186/16, Ruxandra Paula Andriuc i in. przeciwko Banca Românească SA). Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał też już, jakie przesłanki muszą być spełnione, aby można było przyjąć, że konsument został należycie poinformowany o ryzyku walutowym związanym z zaciągnięciem kredytu indeksowanego do waluty obcej czy denominowanego w tej walucie (por. wyroki Sądu Najwyższego z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22). W szczególności w wyroku z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że z orzecznictwa TSUE wynika, iż kredytobiorca-

konsument musi zostać jasno poinformowany, że podpisując umowę kredytu indeksowanego do waluty obcej (szeroko rozumianego), ponosi przez cały okres obowiązywania umowy ryzyko kursowe, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku silnej deprecjacji waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie. Okoliczność, że konsument oświadcza, iż jest w pełni świadomy potencjalnych ryzyk wynikających z zawarcia wspomnianej umowy, nie ma sama w sobie znaczenia dla oceny, czy przedsiębiorca spełnił wspomniany wymóg przejrzystości, ciężar zaś udowodnienia, że konsument otrzymał niezbędne informację, spoczywa na przedsiębiorcy (zob. także wyrok Sądu Najwyższego z 28 lutego 2023 r., II CSKP 763/22 i powołane tam orzecznictwo). Sąd Apelacyjny stanął w tej sprawie na stanowisku, że postanowienia umowne przewidujące waloryzację kwot wypłaconego kredytu oraz należnych rat dotyczą głównych świadczeń stron, a następnie uznał, że nie zostały one wyrażone prostym i czytelnym (zrozumiałym) językiem, pozwalającym powodowi ocenić skutki ekonomiczne wynikające z zawartej umowy. W szczególności należało uznać, że powód nie został należycie poinformowany o ryzyku kursowym, pozwany nie przedstawił bowiem dowodów, z których mogłoby wynikać, że zostało mu szczegółowo wyjaśnione ryzyko walutowe i kursowe i jego wpływ na wysokość zobowiązania, nie mógł zatem w sposób racjonalny i rozsądny określić wysokości własnego zobowiązania. Skoro – mając na uwadze przytoczone wyżej poglądy judykatury – Sąd Apelacyjny uznał, że klauzule te nie zostały wyrażone prostym i zrozumiałym językiem w sposób jednoznaczny a następnie ocenił je jako postanowienia niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. ponieważ uprawniały bank do jednostronnego ustalenia kursów walut, pozostawiając mu pole do arbitralnego działania i obarczając kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszając równorzędność stron, bez znaczenia są także dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy przedstawione we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wątpliwości skarżącego opierające się na założeniu, że klauzule ryzyka kursowego nie mają – w odróżnieniu od klauzul spreadowych – charakteru postanowień niedozwolonych.

Dalsze zagadnienia i wątpliwości podniesione we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, dotyczą konsekwencji stwierdzenia abuzywności klauzul

waloryzacyjnych dla dalszego bytu umowy. Przypomnieć należy, że zgodnie z utrwalonym orzecnictwem, uznanie klauzul przeliczeniowych za abuzywne oznacza, że są one - z mocy samego prawa od momentu zawarcia umowy - bezskuteczne (nie wiążą) konsumentów (art. 385¹ § 1 k.c.), aczkolwiek strony pozostają związane umową w pozostałym zakresie, jeśli jest to tylko możliwe. Stwierdzenie niedozwolonego charakteru postanowienia w umowie kredytu może uzasadniać uznanie umowy za nieważną. Umowa będzie dotknięta nieważnością, gdy bez abuzywnych postanowień jej obowiązywanie nie jest możliwe w świetle prawa krajowego i nie zaszły przesłanki umożliwiające zastosowanie regulacji zastępczej, a konsument postanowień abuzywnych nie potwierdził, nie udzielając następnie świadomej i wolnej zgody na te klauzule i tym samym odmawiając przywrócenia im skuteczności z mocą wsteczną (zob. np. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, Nr 9, poz. 56; uchwała Sądu Najwyższego z 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, OSNC 2021, Nr 6, poz. 40; wyroki TSUE z 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG i z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, I.W., R.W. przeciwko Bank BPH S.A oraz wyroki Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD, 2021, Nr 2, poz. 20, z 16 września 2021 r., I CSKP 166/21 i z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22).

W uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego (zasady prawnej) z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 (OSNC 2021, Nr 9, poz. 56) wskazano, nawiązując do wcześniejszego orzecnictwa, w tym orzecnictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zob. w szczególności wyrok TSUE z 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG), że zastąpienie niedozwolonego postanowienia umownego odnoszącego się do sposobu określania kursu waluty obcej (w umowie kredytu indeksowanego czy denominowanego) innym sposobem określenia kursu waluty obcej wchodzi w rachubę tylko wtedy, gdy (koniunkcja przesłanek): 1) po wyłączeniu klauzuli abuzywnej umowa nie może obowiązywać, o czym decyduje obiektywne podejście w świetle prawa krajowego, a zatem wola jednej ze stron, w tym konsumenta, nie ma w tym zakresie rozstrzygającego znaczenia; 2) całkowity upadek umowy naraża konsumenta na „szczególnie niekorzystne

konsekwencje”, w świetle okoliczności istniejących w czasie sporu lub możliwych wówczas do przewidzenia, z uwzględnieniem rzeczywistych i bieżących interesów konsumenta i z zastrzeżeniem, że do celów tej oceny decydująca jest wola wyrażona przez konsumenta w tym względzie; 3) istnieje przepis dyspozytywny albo przepis „mający zastosowanie, gdy strony danej umowy wyrażą na to zgodę”, który mógłby zastąpić wyeliminowane niedozwolone postanowienie umowne, umożliwiając utrzymanie umowy w mocy; jeżeli niedozwolone postanowienie umowne odzwierciedlało obowiązujący przepis ustawowy mający zastosowanie w przypadku porozumienia stron, w rachubę wchodzi także zastąpienie niedozwolonego postanowienia „tym stanowiącym punkt odniesienia przepisem ustawowym w nowym brzmieniu przyjętym już po zawarciu umowy”. Tymczasem przedstawione we wniosku rozważania skarżącego dotyczące możliwości substytucji nieuczciwych klauzul kursowych odwołaniem do kursu średniego Narodowego Banku Polskiego nie uwzględniają koniecznego warunku tego rodzaju zastąpienia, zgodnie z którym - w świetle powołanego utrwalonego orzecznictwa - wchodzi ono w rachubę tylko wtedy, gdyby jego brak narażał konsumenta, przez upadek umowy w całości, na szczególnie niekorzystne skutki, przy czym decydujące w tym zakresie jest zdanie konsumenta. W toku postępowania w niniejszej sprawie powód konsekwentnie domagał się zaś ustalenia, że umowa kredytowa jest nieważna.

Jeżeli chodzi o możliwość usunięcia opisanej wyżej luki w umowie na podstawie art. 358 § 2 k.c., który został wprowadzony do kodeksu cywilnego z dniem 24 stycznia 2009 r. na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 października 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz ustawy - Prawo dewizowe (Dz. U. z 2008 r. Nr 228, poz. 1506) Sąd Najwyższy wskazał także, że przepis ten dotyczy zobowiązań wyrażonych w walucie obcej, a w przypadku kredytu indeksowanego do CHF waluta obca stanowi jedynie miernik wartości zobowiązania zaciągniętego w walucie polskiej i świadczeń spełnianych przez pożyczkobiorców (kredytobiorców) w walucie obcej (zob. wyroki z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22 i 31 stycznia 2023 r., II CSKP 941/22). Sąd Najwyższy stanął także na stanowisku, że nie można dokonać wykładni umowy stron na podstawie art. 65 k.c., już po usunięciu z niej postanowień abuzywnych, w celu ustalenia

zgodnego celu i zamiaru stron co do sposobu ustalenia kursu CHF. Sprowadzałoby się to bowiem do zmiany treści klauzuli indeksacyjnej, prowadząc do zmiany jej rozumienia przez wprowadzenie odesłania do wartości rynkowej CHF. Groziłoby to ryzykiem dalszego pogorszenia sytuacji strony dotkniętej nadużyciem, gdyby strona, która narzuciła niedozwolone postanowienie umowne wywodziła, że nie zawarłaby umowy z jego pominięciem. Takie rozwiązanie stałoby w sprzeczności z celami prewencyjnymi Dyrektywy 93/13 w postaci zniechęcenia przedsiębiorców do wykorzystywania w zawieranych umowach nieuczciwych postanowień umownych. (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto też, że nowelizacja prawa bankowego dokonana ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 165, poz. 984, dalej ustawa antyspreadowa) nie zawiera przepisów o charakterze dyspozytywnym, które - w świetle orzecznictwa TSUE - mogą zastąpić nieuczciwe klauzule umowne zawarte w umowach o kredyt indeksowany lub denominowany do waluty obcej ani przepisów mogących stanowić podstawę przekształcenia istniejących stosunków prawnych (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 10 maja 2022 r., II CSKP 163/22). Wyjaśniono także, że samo wejście w życie ustawy antyspreadowej, którą w art. 69 Prawa bankowego dodano ustęp 3, na który powołuje się skarżący we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, nie wpłynęło na ocenę abuzywności postanowień umów kredytu zawartych wcześniej oraz konsekwencji prawnych wynikających tej oceny (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i z 28 października 2022 r., II CSKP 894/22 - nie publ.). Stworzyło jedynie podstawy do zmiany postanowień umowy co do sposobu waloryzacji niespłaconych rat na przyszłość. Oceny abuzywności postanowienia umownego dokonuje się zaś według stanu z chwili zawarcia umowy, a nie następczo (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1. poz. 2).

Wykładnia art. 189 k.p.c. oraz interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy była już wielokrotnie przedmiotem rozstrzygnięć Sądu

Najwyższego. Uzależnienie powództwa o ustalenie od wystąpienia interesu prawnego należy ujmować elastycznie, z uwzględnieniem celowościowej jego wykładni, konkretnych okoliczności danej sprawy, szeroko rozumianego dostępu do sądów i tego, czy w drodze innego powództwa - powództwa o świadczenie - strona może uzyskać pełną ochronę. Powód zachowuje interes prawny w zgłoszeniu powództwa o ustalenie nieistnienia (nieważności) stosunku prawnego, jeżeli mimo przysługującego mu powództwa o świadczenie na podstawie spornego stosunku prawnego ze stosunku tego wynikają inne, dalej idące skutki, których dochodzenie w drodze powództwa o zapłatę nie jest możliwe lub aktualne. W takich stanach faktycznych jedynie powództwo o ustalenie nieistnienia tego stosunku prawnego może w pełny sposób zaspokoić interes prawny powoda, zapobiec potencjalnym sporom między stronami na przyszłość, a zatem w definitywny sposób rozstrzygnąć niepewną sytuację prawną związaną ze spornym stosunkiem prawnym (zob.m.in. uzasadnienie uchwał Sądu Najwyższego z 17 grudnia 1993 r., III CZP 171/93, OSNCP 1994, nr 7-8, poz. 149 i z 20 października 2015 r., III CZP 27/15, OSNC 2016, Nr 3, poz. 31 oraz wyroki Sądu Najwyższego z 2 lipca 2015 r., V CSK 640/14; z 2 lutego 2006 r., II CK 395/05; z 25 lutego 2022 r., II CSKP 87/22; i z 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22). Z treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że Sąd Apelacyjny – zgodnie z przedstawionym wyżej stanowiskiem judykatury – dokonując oceny, że w realiach sprawy powód posiadał interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności umowy kredytowej, miał na względzie, że żądanie zapłaty i ewentualny wyrok w tym przedmiocie nie dałyby powodowi pełnej ochrony, a konsekwencje ustalenia nieistnienia stosunku prawnego nie ograniczają się do aktualizacji obowiązku świadczenia, lecz dotyczą także innych aspektów sfery prawnej powoda (m.in. wpływają na określenie treści praw powoda jako dłużnika pozwanego).

Argumentacja przedstawiona we wniosku nie wskazuje na potrzebę kolejnego odniesienia się przez Sąd Najwyższy do przedstawionej problematyki na gruncie niniejszej sprawy ani ze względu na przyczynę kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. ani pod kątem przyczyny kasacyjnej z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., a także § 2 pkt 6 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1935).

(A.D.)

(r.g.)